

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

אחרית הימים

אחרית הימים – ימות המשיח

כתיב בפר' ויחי (מט,א) ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. וכ' המהרש"א בפסחים (נו.) שמהלשונות הכפולים בהאי קרא האספו ואגידה לכם וגו' הקבצו ושמעו וגו' דהיינו האספו ואגידה לכם באחרית הימים היינו ממש קץ הימין שנאמר בסוף דניאל, ואמר הקבצו ושמעו וגו' ע"ש קיבוץ גלויות כדמפרש בב"ר.

וא"י במדרש ב"ר (פר' צח) רבי סימון אמר **מפלת גוג** הראה להם, היינו מה דאמר באחרית הימים תהיה. רבי יהודה אמר **בנין בית המקדש** הראה להם, המד"א (מיכה ד) והיה באחרית הימים יהיה הר בית ה' נכון. רבנן אמרי בא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו, (ע"י בזה לק').

וכ' הרמב"ן שאחרית הימים הם ימות המשיח, כי יעקב ירמוז אליו בדבריו, כמו שאמר עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים. וכ' עוד דגם מ"ש בגמ' שבקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, לדברי הכל אחרית הימים ימות המשיח הם.

וכ"כ הרד"ק בישעיהו (ב,ב) כל מקום שנאמר באחרית הימים הוא ימות המשיח. וע"י רבינו בחיי (ר"פ ויחי) שמה שכתוב את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, הכונה לימות המשיח, בקץ הגלות הזה הארוך שאנו עומדים בו היום, כי כל עניני יעקב ומקוריו הם רמז לגלותינו השלישי הזה.

זמן ימות המשיח

א"י בסנהדרין (צז.) תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי עלמא שני אלפים תוהו שני אלפים תורה **שני אלפים ימות המשיח** (וכ"ה בע"ז ט.).

ופירש"י שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיבא משיח, ותכלה מלכות הרשעה, ויבטל השיעבוד מישראל. [כלומר דב' אלפים האחרונים נקראים ימות המשיח מפני שהוא הזמן הראוי לביאת המשיח, וע"י רב"ח פר' בהר כה,כט].

וכך סיימו שם בגמ' ובעוונותינו שרבו יצאו מהם מה שיצאו. ובתדב"א (פ"ב) הלשון הוא בעוונותינו שרבו **נכנס עלינו שיעבוד בתוך שני אלפים** של ימות המשיח.

וכ' התורת חיים (סנהדרין צז.) דב' אלפים אלו הם אם זכו אחישנה, שהבטיחנו כשנזכה אז כשיבא זמן הגאולה דהיינו שני אלפים האחרונים יחישנה ויגאלנו בתחילתן לא בסופן. וכן מבואר בד' הגר"א (לק') דב' אלפים ימות המשיח הם דמשיח בן יוסף, שאם זכו אחישנה, ויש זמן שני של ימות המשיח ע"י בן דוד שהוא בעיתה.

ותחילת ב' אלפים אלו, דהיינו תחילת האלף החמישי היה קע"ב שנים אחרי חורבן הבית (רש"י בע"ז ט. וע"י תוס' ט: ד"ה האי). וכתב הרמב"ן בפר' בראשית (ב) ביום החמישי שרצו המים נפש חיה, ועוף יעופף על הארץ, רמז לאלף החמישי המתחיל

קע"ב שנה אחר חרבן הבית, כי בו ימשלו האומות, ויעשה אדם כדגי הים, כרמש לא מושל בו, כלו בחכה העלה, יגורוהו בחרמו ויאספהו במכמרתו, ואין דורש את ה'. בפנים יפות (ויחי) ביאר דהענין שנקראו "אחרית הימים" מפני שהם ב' האלפים האחרונים, דשני אלפים ראשונים נקראים ימים ראשונים, כדכתיב (דברים ד, לב) כי שאל נא לימים ראשונים, מכיון ששית אלפים הם כנגד ו' ימי החול כדכתיב (תהילים צד, ד) כי אלף שנים בעיניך כיום וגו'. "ושני אלפים אחרונים נקראים שני ימות המשיח, והיינו שני ממש ששני אלפים הם שני ימים, והוא שאנו שואלים בכל יום שנזכה לשני ימות המשיח והם נקראים אחרית הימים".

מהות ימות המשיח

נחלקו שמואל עם שאר אמוראי אם בימות המשיח ישתנה העולם ממנהגו ויתנהג למעלה מהטבע. שבגמ' (ברכות לד : וסנהדרין צט.) א"ר יוחנן שכל הטובות והנחמות שהתנבאו הנביאים הם לימות המשיח. ושמואל חולק דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. ועיי' בפסחים (סח.) דרב חסדא חלק על שמואל בענין זה.

וכן בשבת (סג.) דלר"א כלי מלחמה בטלין לימות המשיח לפי שאינן צריכין שנאמר לא ישא גוי אל גוי חרב. ופליגא דשמואל.

ועוד בשבת (קנא :) דרש רבי שמעון בן אלעזר והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימי המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה, ופליגא דשמואל.

והרמב"ם בהל' מלכים (פ"ב ה"ב) פסק כשמואל. [ולכאוי יש בזה נפק"מ לדינא בזה"ז, לענין קבורת מת בכלאים ובלא ציצית, דלשמואל לעתיד לבא אין מצוות בטלות (כמבואר בשבת קנא :) והצדיק לא יוכל לעמוד כך בתחיה, עיי' תוס' ע"ז סה : (ד"ה אבל) וברא"ש מו"ק (פ"ג פ), דמנהגנו לקבור בלא ציצית משום דקי"ל כר' יוחנן. ועיי' או"ז ח"ב סי' תכא].

אמנם בהל' תשובה (ח, ז) כי כרבי יוחנן, (עיי' כס"מ ולח"מ שם). והגר"א (אמרי נעם) יישב דאלו ואלו דא"ח, דב' ימות המשיח הן, הא' ימות משיח בן יוסף שאם זכו אחישנה, ואז החילוק רק בשעבוד גליות. אבל באלף הו' כשיגיע זמן בעיתה, יתקיימו כל ייעודי הנביאים וזהו הנקרא לעתיד לבא.

וכי' הרמב"ם שם (ה"א) אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעיה וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ משל וחידה, ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר וכו'.

וכ"כ בהל' תשובה (ספ"ט) שימות המשיח הוא העוה"ז ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל.

והאריך בזה בפיה"מ לסנהדרין (פ"י) שהוא זמן שבו תחזור המלכות לישראל, ויחזרו לארץ ישראל, ויהיה אותו המלך העומד מקום מלכותו ציון, ויתגדל שמו ויגיע לקצוי תבל יותר וגדול על ממלכת שלמה, ויכרתו עמו העמים ברית שלום... וכל פסוקי המקרא מעידים על אשרו ואשרינו בו, ולא ישתנה במציאות שום דבר מכפי שהוא עתה, זולתי שתהא המלכות לישראל...

והראב"ד (בהל' מלכים) השיג על הר"מ ממה שכתוב בתורה והשבתי חיה רעה מן הארץ. ותי' הרדב"ז שהוא באר"י, אבל בשאר ארצות עולם כמנהגו נוהג, עיי"ש.

ועיי' בנצח ישראל למהר"ל (פ"ג) דגם לשמואל ודאי שישתנה העולם, אלא שהשינוי יהיה בתוך הטבע, שיפעל בשפע ברכה מכיון שהחטא לא יעכב.

ומה שלא יהיו מלחמות, ביאר הגר"י (חי' מפי השמועה סי' פג) דאינו שינוי מדרך הטבע, כיון שהמלחמות הן קלקול כאשר העולם אינו מתנהג עפ"י התורה. כמפורש בנביא (ישעיה ב) והיה באחרית הימים וכו' והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה וכו' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים ושפט בין הגויים והוכיח לעמים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה. והיינו דכיון שכולם ילכו עפ"י התורה לא יהיו מלחמות.

הטובה בימות המשיח

כ' הרמב"ם בפיה"מ (הק' לפ"י) שהתועלת הגדולה באותו הזמן היא שננוח משעבוד מלכות הרשעה העוצרת בעדינו מלעשות הטוב, **ותרבה הדעת** כמו שאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'... וישיג כל מי שיהיה באותן הימים שלמות גדולה. ויהיה קיום כל התורה בלי דאגות ולא פחד ולא אונס.

ועוד מבואר בדבריו שם שיפסקו הקרבות והמלחמות, ויארכו חיי בני אדם ע"י העדר הדאגות והצרות, והפרנסה תהיה קלה מאד. ע"ש. [ועי' יד המלך שהמשיח יגלה על זרע האומות האסורים לבא בקהל, כשם שיגלה את זרע עמלק. ועי' ב"י אה"ע ב'].

ובהל' מלכים (ספ"י"ב) מבואר עוד שלא יהיה רעב וקנאה ותחרות, כיון שתהיה טובה בשפע ומעדנים מצויים כעפר. וביאר האו"ש שלגודל התשוקה במושכלות לא ירגישו נועם במעדנים אלא יהיו כעפר.

אכן כ' (ה"ד) שלא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בעכו"ם, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמות, אלא כדי שיהיו פנוין בתורה וחכמתה. וסיים (ה"ה) ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם. (ועי' בהל' תשובה ספ"ט).

הסתרת הקץ

במדרש שם רבנן אמרי בא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו. וכ"ה בפסחים (נו). א"ר שמעון בן לקיש, ביקש יעקב לגלות לבניו את קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה. וביאר המהרש"א מפני שלא הוזכר בקרא בתר הכי שהודיע להם זמן קץ הימין וקיבוץ גליות אמרו שנסתלקה ממנו שכינה כדי שלא יבא לגלות קץ הימין.

בסנהדרין (צט). מבואר שקץ הגאולה **לא נתגלה לשום בריה**, דדרשו מהפס' בישעיה (סג, ד) "כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה" א"ר יוחנן ללבי גליתי לאברי לא גליתי. ר"ש בן לקיש אמר ללבי גליתי למלאכי השרת לא גליתי.

אך עי' בגמ' כתובות (קיא). שהקב"ה השביע את נביאי ישראל שלא יגלו את הקץ שנתגלה להם. [ועי' יד רמה סנהדרין צז: דודאי אליהו יודע זמן קץ האחרון].

ושיטת המדרש שנתגלה הקץ ליעקב ולדניאל, ונחלקו אם נתכסה מהם שוב, דא"י בב"ר (ויחי פר' צח) רבי יהודה בשם ר' אלעזר בר אבינא שני בני אדם **נגלה להם הקץ וחזר ונתכסה מהם**, ואלו הם, יעקב ודניאל, דניאל (דניאל יב) ואתה דניאל שתום את הדברים וחתום. יעקב, את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, ראובן בכורי אתה, מלמד שבא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו.

אמנם בתנחומא מבואר **שלא נתכסה מהם** אלא חתם בפניהם שלא יגלו, דא"י שם (וירא ו) דניאל שגלה לו הקב"ה את הקץ, ובמוסרם יחתום שאמר לו ואתה דניאל שתום הדברים וחתום. דבר אחר וכו' יעקב אבינו שגילה לו הקב"ה את הקץ,

וכשביקש לגלות לבניו ואמר להם האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, חתום בפניו שלא יגלה.

וכן מצינו באגדת בראשית (פב), את מוצא שהראה לו הקב"ה ליעקב אבינו מה שלא הראה לאברהם וליצחק וכו'. ליעקב הראה לו מה שבפניו ומה שלא בפניו, שנאמר והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה, הרי הראה לו ארבע רוחות העולם, כיון שבא לפטור מן העולם בא להודיע הכל לבניו, אמר לו הקב"ה ומה יעקב כבוד אלקים הסתר דבר, כך את מודיע לבניך מסטי"רין (פ"י סודות) שלי, אין המידות אלו שלך.

וכתב המהר"ל בנצח ישראל (פכ"ד), דמה שהסתיר הקב"ה את קץ הגאולה הוא משום שגילוי הקץ יש בו עצמו גאולה, כי מי שיודע מתי יגיע זמנו לצאת מן הגלות, כבר מרגיש שנגאל.

והחת"ס (פסחים נו.) כ' דהטעם משום שאפשר למהר הקץ קודם זמן הקצוב, ולכן לא יגלה קץ הקצוב כי בנו הדבר תלוי למהרו. ועיי"ש שביאר בזה את חשש יעקב כשהסתלקה ממנו שכינה שמא הסתרת הקץ היא מטעם אחר שלא יבואו לכפור ע"י אריכות הגלות, ועל זה ענו ה' אחד, שיקבלו הכל באהבה.

כ' הרמב"ם בהל' מלכים פ"ב: ועכ"פ אין סדור הויית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת, ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות, ולא יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא בהן, ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי יראה ולא לידי אהבה, וכן לא יחשב הקצין, אמרו חכמים תפח רוחם של מחשבי הקצים, אלא יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שבארנו.